

Zanimljiv zbornik semantičkih radova

(*Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike*, zbornik, ur. Jagoda Granić, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb – Split, 2005.)

Zbornik radova *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike* koji je izdalo Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku uredila je Jagoda Granić. Zbornik sadrži 77 radova koje su hrvatski jezikoslovci, zajedno s kolegama iz Irske, Italije, Nizozemske, Slovenije i Bosne i Hercegovine, predstavili na 18. znanstvenom skupu održanom od 14. do 16. svibnja 2004. u Splitu.

Od 77 radova, prema ocjeni recenzenata, 44 su izvorna znanstvena rada, 11 je znanstvenih pregleda, 5 prethodnih priopćenja i 17 stručnih radova. Autore zanimaju različite teorije značenja, leksik, leksički odnosi, semantički instrumentarij, semantička polja i semantičke promjene. Problematiziraju odnos semantike i pragmatike, semantike i psiholingvistike, odnosno sociolingvistike, a okuplja ih i književna i kognitivna i semiološka semantika.

Jadranka Ančić u članku *Prijevodna kompetencija i odabir leksika* navodi da je kakvoća prijevoda uvjetovana kompetencijom prevoditelja.

Pri proučavanju prijevoda studenata engleskoga jezika uzeta su u obzir dva ključna elementa: odabir odgovarajuće gramatičke strukture te odabir leksičkih jedinica. Na taj je način dobiven profil tekstualne kompetencije studenata te utvrđen utjecaj na interpretaciju izvornoga teksta. *Značenjska i komunikacijska nepodudarnost internacionalizama i domaćih inačica kao prijevodnih ekvivalenata* naziv je rada Goranke Antunović. Predmet proučavanja su parovi – značenjski jednoznačne domaće riječi i internacionalizmi. Zaključak je da unaprijedno odlučivanje za domaću ili stranu riječ ne može biti dobra prevoditeljska strategija jer ponekad nastaje različit komunikacijski učinak. Matea Birtić istražuje interpretaciju deverbalnih imenica na *-nje* i njihovu obradbu u hrvatskim rječnicima. Navodi da neke deverbalne imenice mogu imati dvosmislenu interpretaciju – događajnu i nedogađajnu. To su tipično imenice na *-nje* tvorene od nesvršenih glagola. Marija M. Brala promišlja o međujezičnim razlikama i kognitivnim univerzalijama u (semantičkoj) domeni suprapozicije. Cilj studije usmjeren je iznalaženju odgovora na pitanje je li moguće premostiti razlike između različitosti u semantičkoj kategorizaciji s jedne, te univerzalija ljudske konceptualizacije s druge strane. *Kognitivna gramatika – temelj jedinstvenog opisa engleskih*

glagolskih konverzija naziv je članka Gabrijele Buljan. Cilj je rada pokazati da Langackerov model gramatike kao kontinuuma simboličnih struktura omogućuje jedinstveno i koherentno objašnjenje svih aspekata glagolskih konverzija u engleskom jeziku.

Zjena Čulić opisuje odnos metafora i kulturoloških modela prema kojima se temeljni pojmovi zajednički svim kulturama metaforički predstavljaju na sličan način. Analiza metafora u različitim jezicima pokazuje kako je uporaba metafora za strukturiranje pojmova uvjetovana interakcijom s društvenom i kulturološkom sredinom te kako su razlike u metaforizaciji uvjetovane različitom konceptualizacijom izvornog ili ciljnog područja u različitim kulturološkim sredinama. Vesna Deželjin i Vesna Mildner u istraživanju posvećenom neurolingvističkim aspektima bilin-gvizma analizirale su snimke studenata talijanistike. Uočeni su različiti tipovi signala koji otkrivaju netečnosti u sponatanom govoru, inače jezično kompetentnih, ispitanika. Članak Vlaste Erdeljac *Govorne greške – pogled u strukturu mentalnoga leksikona* govori o tome kako su govorne pogreške prvotni izvor podataka o govornoj produkciji jer omogućavaju uvid u aktualne procese kojima se neki koncept realizira kao poruka. U radu Anđele Frančić ističe se da ime nije apelativ, a to je odlučujuće za razumijevanje svih jezičnih razina ime-

na, pa tako i značenjske. Autorica na odabranim primjerima pokazuje specifičnost imenskoga značenja. Anamarija Gjuran-Coha piše o prevedenim i neprevedenim anglizmima u hrvatskoj medicinskoj terminologiji. Rezultati istraživanja pokazuju da ima najviše posuđenica i polukalkova, a anglizmi se prevode kada trebaju biti razumljivi izvan struke. *Perifraza kao refleksija kompleksnosti konceptualnih mreža* naziv je članka Tanje Gradečak-Erdeljić. Cilj rada bio je istražiti koji kognitivni procesi potiču uporabu specifičnih struktura u engleskom jeziku gdje pomoću kombinacije tzv. „light“ glagola i imenica dolazi do kodiranja događaja. Tanja Gradečak-Erdeljić i Dubravka Vidaković na primjeru ilokucijske metonimije dokazuju primjerenost interaktivnoga kognitivnog pristupa različitim jezičnim konstrukcijama u odnosu na klasične pristupe.

Eldi Grubišić Pulišelić istražila je kako su predstavljeni i opisani neki njemački i engleski književni termini. Značenje književnih termina često se pomiče od prvotnoga značenja prema figurativnom, a rezultati ovoga istraživanja ukazuju da suvremeni rječnici nisu na zadovoljavajući način u svoj fundus uvrstili i opisali značenja određenih termina. *Uloga pitanja u ranom jezičnom razvoju* naziv je članka Gordane Hržica i Jelene Kuvač. Kroz nekoliko aspekata prikazuju kako se pitanja odraslih, kao i dječji odgovori

na njih, mijenjaju u skladu s jezičnim i komunikacijskim razvojem djeteta. Gordana Hržica i Maja Mustapić koriste su „Peabody Picture Vocabulary Test“ da bi ispitale znanje pasivnoga rječnika kod ispitanika koji uče hrvatski jezik kao strani jezik. Ispitivanje je autorice usmjerilo u daljnjoj prilagodbi testa, upozorilo ih na njegovu moguću neprimjerenost, ali i upozorilo na razlike među ispitanicima. Cilj rada Adise Imamović bio je usporediti različite pristupe problemu djelomičnih sinonima. Problem je analiziran na primjeru engleskih pridjeva. Nada Ivanetić u svome radu izvještava o rezultatima ankete u kojoj su ispitanici trebali prepoznati dekontekstualizirane modificirane i nemodificirane frazeme-naslove i pridružiti im sadržaje članaka novinskih tekstova. Zrinka Jelaska, Tomislava Bošnjak i Marina Balent bave se nazivima za boje u hrvatskome jeziku i njihovim značenjskim podrijetlom u usporedbi s francuskim i engleskim jezikom. Prvo se prikazuju opća obilježja i osnovne podjele boja, a zatim semantičko podrijetlo proširivanja rječnika za boje u hrvatskom jeziku u usporedbi s francuskim i engleskim jezikom.

Članak Dunje Jutronić iznosi zapažanja koja su rezultat njezina i Magne-rova rada na *Rječniku splitskoga govora*. Damir Kalogjera proučava uporabu klišeja, potaknut tvrdnjom da često rabljene fraze u govoru i pismu ne proizvode isti učinak kada ih rabi

izvorni ili neizvorni govornik. Smatra da uporaba „izlizanih“ i često rabljenih fraza pozitivno utječe na dojam o dobrom vladanju stranim jezikom te pridonosi potpunijem razumijevanju. Barbara Kovačević i Milica Mihaljević prikupljale su frazeme u studenom i prosincu 2003. godine u *Večernjem listu* i televizijskom *Dnevniku*. Zadatak analize bio je pokazati iskorištenost općega frazeološkog fonda u publicističkome funkcionalnom stilu te moguće modifikacije, kontaminacije i transformacije frazeološke strukture svojstvene tomu stilu. Melita Kovačević razmatra usporedivost glagolske semantike ulaznoga i izlaznoga jezika, tj. jezika odraslih i jezika djeteta, imajući na umu značaj semantike glagola za usvajanje sintaktičkih struktura. Vladimir Legac piše o odnosu čovjeka, jezika i kultura, a naročito o istaknutom mjestu klišeja u jeziku te analizira razloge za uvrštavanje klišeja u rano učenje stranih jezika. Intenzivatorske čestice *bilo* i *god* modificiraju značenje upitnih zamjenica i zamjениčkih priloga s kojima čine složene neodređene zamjenice. Radovan Lučić na primjerima iz svakodnevnoga govora prikazuje drukčija sintaktička ograničenja. Cilj rada Anne Martinović bio je usporediti engleske i hrvatske fraze. Koristi se kontrastivna analiza analognih fraza u tim dvama jezicima. Mihaela Matešić zaključuje da se analiza semantike uzvika nužno dovodi u vezu s

iskazom: samo je iz iskaza moguće iščitati značenja/smislove uzvika.

Jelena Mihaljević Djigunović i Renata Geld ispituju načine na koje hrvatski učenici engleskog kao stranog jezika dekodiraju značenja pri čitanju tekstova na engleskom jeziku. Na temelju analize rezultata (testovi čitanja s razumijevanjem) određuju stupanj vladanja različitim strategijama dekodiranja značenja i nude smjernice za poučavanje strategija uspješnijega čitanja na engleskom kao stranom jeziku. Magdalena Nigoević i Danijel Tonkić analiziraju neologizme u novostandardnom talijanskom jeziku. Provode semantičku analizu i tipologiju neologizama. Članak Anje Nikolić-Hoyt bavi se polistrukturiranom organizacijom semantičkoga polja. S jedne se strane analizira semantičko ustrojstvo polja koje determiniraju različiti značenjski odnosi u užem smislu, ali i druge paradigmatske relacije. S druge se strane razmatra problem stratifikacije registra koji se pojavljuju unutar semantičkoga polja. Riječi koje označavaju dijelove tijela česta su sastavnica frazema u mnogim jezicima. Jasna Novak Milić raščlanjuje hrvatske i švedske frazeme koji kao jednu od sastavnica sadrže imenicu *oko*, *uho* ili *nos*. Leksičke promjene u hrvatskom jeziku registriraju pomake u semantičkim poljima pojedinih riječi. Nives Opačić analizira uzroke tih pomaka i promjena značenja

Semantizacija je proces usvajanja lingvističkih obilježja leksičkih jedinica. Višnja Pavičić predstavlja rezultate analize videozapisa nastave engleskoga jezika u osnovnim školama čiji je cilj bio utvrditi koje se strategije poučavanja primjenjuju u fazi semantizacije. Razmatraju se metodičke implikacije. U članku *Metafore s kojima živimo: prevođenje* Nataša Pavlović prikazuje različite metafore prevođenja i razmatra načine na koje one utječu na naše poimanje prevođenja i prevoditelja. Anita Peti-Stantić, na osnovi sposobnosti razumijevanja i proizvodnje relevantnih jedinica, raspravlja o pojmovima jezične sposobnosti i sposobnosti sporazumijevanja. Jezična se sposobnost pri tome razumije kao ona koja omogućuje ostvarivanje govornih činova, a sposobnost sporazumijevanja problematizira se s obzirom na mogućnost utvrđivanja nužnih i dovoljnih uvjeta svoga ostvarivanja. U članku Nede Pintarić govori se o pragmemima i frazopragmemima nijekanja u poljskom i hrvatskom jeziku. Autorica opisuje 22 geste nijekanja kao neverbalne pragmatičke elemente koji su vrlo slični u dvjema kulturama te također ukazuje i na neke razlike zbog različitih kulturnih utjecaja. Velimir Piškorec piše o česticama u njemačkome jeziku. Daje se pregled definicija i klasifikacija čestica kao vrste riječi u njemačkim gramatikama i jezikoslovnim priručnicima, pri čemu se posebna pozornost posvećuje morfološkome, semantič-

kome i sintaktičko-semantičkome aspektu kao kriteriju definiranja čestica. Članak *Boje u talijanskoj i hrvatskoj frazeologiji* Ivane Profaca razmatra neka semantička svojstva boja u frazeologiji talijanskoga i hrvatskoga jezika. Kao ilustracija podudarnosti, odnosno razlike u interpretaciji istih, poslužit će semantička analiza frazema u talijanskim i hrvatskim rječnicima.

U radu Lene Sušić razmatra se značaj frazeologije pri usvajanju stranoga jezika te problematika obradbe frazeologije na primjeru nastave njemačkoga jezika na *Visokoj učiteljskoj školi* u Čakovcu. Osnovna je namjera Danice Škara i Katarine Ćurković Denona dati jedan od mogućih prikaza opće kategorizacije životinjskoga svijeta, s posebnim osvrtom na problem hijerarhijskoga ustroja i metaforijskoga pomaka. Krešimir Šojat, Božo Bekavac i Marko Tadić u svom radu prikazuju preliminarne postupke pri izradbi hrvatskoga *Wordnet*a na primjeru ontologije za usko definirano područje i obradbe značenjskih odnosa među njezinim elementima. Tamara Turza-Bogdan i Vesna Ciglar na kajkavskoj narodnoj pripovijetki provjeravaju pretpostavku da kontekst utječe na razumijevanje značenja nepoznatih riječi. „Kolokacijski“ način povezivanja riječi, na kojemu je principu organiziran veći dio vokabulara, od velike je važnosti pri učenju engleskoga kao stranoga jezika, ističe Jadranka Valentić. Stoga se

naglasak treba prebaciti s učenja pojedinačnih riječi na učenje kolokacija unutar kojih se ta riječ obično pojavljuje. Kognitivna lingvistika sugerira da su prijedložna značenja predvidljive ekstenzije osnovnoga značenja i, kao takva, podložna sustavnom učenju. Gloria Vickov razmatra moguće implikacije prethodnoga navoda za nastavu engleskoga jezika. Petar Vuković na temelju analize nekoliko besubjektivnih rečenica pokazuje da svakom formalnom mehanizmu blokiranja subjekta odgovara poseban tip semantičkoga subjekta. Metodologija primijenjena u analizi nastala je u krugu praških sintaktičara 70-ih godina 20. stoljeća i razvija se do danas. Osim opisanih članaka, u zborniku se nalazi i mnoštvo drugih zanimljivih tekstova slične tematike, no ovdje nisu mogli biti navedeni zbog ograničenosti forme prikaza.

Alen Milković